

Communist Monte Cristo / Komunista Monte Cristo (2006)

Noémi Szécsi

(nar. v roce 1976 v maďarském Szentesu) absolvovala studium finštiny a angličtiny v Budapešti, studovala kulturní antropologii v Helsinkách. V roce 2002 vydala románový debut Finnugor vámpír (Ugrofinský vámpír), který se v roce 2003 dočkal dotisku a později přepisu do filmového scénáře. Autorčin poslední román Komunista Monte Cristo (Komunista Monte Cristo), z něhož uvádíme ukázkou, vychází ze zevrubného výzkumu a představuje literární interpretaci dějin komunistické myšlenky v Maďarsku.

Synopse:

Je konec července roku 1919. Sanyí, pohledný vegetariánský řezník a pomocník komunistické strany, se vydává do Vídně s tajnou misí. Osud proletářské revoluce spočívá v jeho rukou. Revoluce však ztroskotává a od té chvíle je veškerá jeho činnost ilegální. Dramatické změny uvádějí do pohybu krvavou komedii plnou zvláštních převleků a skrytých identit.

Lhář však zůstane lhářem. Sanyimu nezbyvá po pádu revoluce nic než jeho syfilis. Přesto se pokusí začít znovu od začátku s novou ženou, dcerou a dvěma syny. Není však schopen utajit své komunistické já ani před svou rodinou. Na vzdory všem rozdílům v této pravicové rodině, Sanyiho jediným cílem v roce 1945 je udržet tuto rodinu naživu.

Opatrně manévrující světem politiky, Sanyí přežívá krvavé dekády maďarských dějin až do roku 1956. Po čtyřiceti letech oddané práce pro věc komunismu začíná mít Sanyí pochyby, a to z dobrých důvodů...

Román převrací základní prvky originálního díla *Hrabě Monte Cristo* naruby, protože není příběhem o pomstě, ale příběhem o politické hlouposti.

Z maďarského originálu *Komunista Monte Cristo* (Tericum, Budapest 2006) přeložila Adéla Gálová.

Pradědeček se vydal do Vídně jednoho pozdně červencového dne roku 1919. V pravé ruce třímал kufr z papundeklu plný diadémů, tiár a broží ve tvaru hmyzu, v levé ruce držel vycházkovou hůl. Srdce mu svíral strach. V srdci mu dřímал cit. Propocená košile se mu lepila k vysportované hrudi, ani zanic by si ovšem nepovolil jediný knoflík, co kdyby si někdo všiml některé z vyšších liter nápisu „Gesamtkunstwerk“, který si onehdá nechal vytetovat.

Ano, právě tak zněl onen nápis: „Gesamtkunstwerk“, navíc podlouhlým, protáhlým, rozkolísaným písmem. Už sám tatér – jistý relativně sečtělý proletář, který si odsloužil desetiletí na britském nákladním parníku *Queen of Russia* – řekl, že to je nedozírná pitomost, komplexnímu umění odzvonilo, Klimt už je taky po smrti, jak se psalo v Tolnaiho *Světě v obrazech*. Málo platné. Pradědeček tetování někde zahlídl a zalíbilo se mu. V daném stadiu otravy alkoholem se ten nápad zdál být provokativní a sofistikovaný.

Netřeba zdůrazňovat, že k téhle události došlo ještě před oním slavným druhým březnem, kdy udeřila prohibice a celá jedna politická strana si vetkla do znaku zabránit kvašení maďarského moštu. Permanentní střízlivost obvykle podobným fantastickým nápadům ubírá do značné míry na lesku. Bez ohledu na to si pradědeček od té doby vykračoval, jako kdyby nosil vypálené do kůže jméno své mrtvé milenky.

– „Že si to radši nenechal vytetovat na čelo“ – mrzel se často otec. – „Tak bychom to viděli aspoň na fotce.“ Tetování bohužel nikdo z celé rodiny nikdy nespatrił, od roku 1919 se totiž můj praděda neukázal bez nátělníku ani před samotným Pánembohem.

Také onoho červencového dne si pouze upravil kravatu – jednou rukou; kufr se neodvažoval odložit ani na vteřinu. Domníval se, nebo to alespoň tuším, že třímá v rukou samu věc proletářské revoluce. Respektive ztracenou věc proletářské revoluce, což se ovšem, když mu v Domě sovětů odměřovali dvacet kilo šperků, neodvážil nikdo vyřknout nahlas. Béla Kun si přikládá na čelo studený obklad a Tibor Szamuely, jehož můj praděd považoval za osobního nepřítele, bušil pěstí do stolu a řečnil o krvi. (Že je jí všude dostatek a že jedině jejím proléváním lze zabránit dalšímu krveprolití atd. Tyhlety řeči.) Jediný, kdo dokázal zůstat v klidu, byl nebohý Ottó Korvin.

Ottó sepsal seznam toho druhu, jaký před ním dávali dohromady nejprve písaři tureckých pašů, později nacisti a Šípáci a ještě později maďarská tajná bezpečnost:

45 ks (patrně zlaté) prsteny se safíry, opály a rubíny (směs)

100 ks ozdobné knoflíky se starožitnou patinou a vsazovaným tyrkysem

1 ks ozdobná čelenka (se 32 ks briliantů)

12 ks různé druhy zlatých předmětů různých velikostí (cca 5 kg)

1 ks růženec z pravých perel

různé koňské ozdoby (4 ks)

1 ks slonovinová miniatura s rytinou dětského portrétu hr. Geraldine Pálffyové.

Ottó však nepomýšlel ani na své předky, ani na potomky. Prostě si jen potrpěl na to, aby mu kasa štymovala. Před pouhými pár měsíci ještě pracoval v bance. Pradědeček podepsal kvitan-ci, zaklapl kufr a převzal si vízum i svazek menších bankovek pro případ nenadálých výdajů. A už se taky hnedle vypravil, aby stihl první vídeňský rychlík. Zaslechl ještě, jak se Béla Kun plačky doprošuje do telefonu v ruštině, jistě mluvil s Leninem a škemral o rudoarmějce. Vedle něj se kabonil Szamuely. Málodko další věděl s takovou určitostí, že Lenin vám s radostí pošle zlaté hodinky, manžetový knoflíček nebo třeba odznáček se srpem a kladivem, ale vojáky ani náhodou. Chudák Ottó Korvin byl tedy nakonec jediný, kdo popřál pradědovi na cestu hodně štěstí.

Když Ottó přepočítával brilianty v čelence, všiml si pradědeček, že jeho čára života je nápadně krátká, a při loučení ho dlouze tiskl a pohladil po hrbu. Strašná představa, že tenhle obludný ortodoxní komunista s ohnutou páteří, plodící nenápadité adyovské plagiáty, a ke všemu politický vyšetřovatel, vkládá důvěru zrovna v něj: v atletického bonvivána a pomocného dělníka revoluce s minimálním duševním životem, jehož navíc poznal teprve před pár týdny. „Snad za to vděčím těm modrým očím“ – přemítal v duchu praděda. V celé naší rodině byl totiž poslední modrooký.

Myšlenky na své osobité kouzlo nicméně pustil rychle z hlavy. V tu chvíli ho trápila spíš úzkostná otázka, jestli vůbec přežije cestu na vlak. Kdyby ho na ulici zastavili rudí a prohledali mu zavazadla, ani by ho nepředvedli zpátky sem do Domu sovětů k důkladné prohlídce, aby dostal alespoň šanci se legitimovat, ale zastřelili by ho rovnou na místě, aby si mohli rozdělit kořist. Z pouličních zákonů džungle vinil pradědeček morální úpadek národa, který je obvykle přímým důsledkem válek a revolucí.

Zamrazilo ho při pomýšlení, že se v ulicích až do noci jen tak potulují ozbrojení, krvelační proletáři líčící na buržousty a pálí na každého, kdo má na sobě dobře střižené sako. Zároveň – a v důsledku toho – ho mrazilo také vědomí, že není s to vnímat sám sebe jako jednu z neko-nečného počtu prachových částic, které dohromady tvoří jednotný proletariát: pokud vůbec, viděl sám sebe spíš jako zrnko písku či rovnou jako oblázek.

Uvažoval, jestli je důvodem toho, že Kun a jeho věrní svěřili všechny ty hraběcí cetky zrovna jemu, sobotní zákaz dotýkat se peněz. Ty čtyři měsíce, které strávil jako člen hnutí, ho přitom jednoznačně přesvědčily, že pro revolucionáře z povolání nic jako sobota neexistuje, a že se nectí dokonce ani neděle: pro takové je tu výhradně všední každodennost třídního boje. Nebo-li, jak občas říkal i sám Béla Kun: táta byl žid, já jsem komunista. Anebo, jak občas říkal sám praděda: táta byl katolickéj kněz, zato já jsem nemanželskej. Podobné myšlenky pustil vzápětí z hlavy, neboť měl v úmyslu dorazit na Východní nádraží ještě před zákazem vycházení. Zapálil si cigaretu a vydal se na cestu; hvízdal si, když za sebou nechával břeh Dunaje, a s ním i Dům sovětů, kde spolu komisaři trávili čas, ronili slzy či se smáli. Tak došel až na Klotyldino náměstí a dále po směru až na konec ulice Lajose Kossutha a po Rákócziho třídě.

Praděda byl antisemita, to se, předpokládám, rozumí samo sebou. Považoval se za pohlednějšího i chytřejšího než jeho izraelitští známí a tento jeho předpoklad byl také v případě některých z nich částečně oprávněný, neboť byl skutečně hezčí než mnozí z nich, ačkoli co se intelligence týká, nepředčil ani jednoho. Také on cítil dušnost na hrudi, když pozoroval židovské armádní milionáře, kterak se producírují po okružní třídě s oslnivě krásnými aristokratkami, z nichž se staly herečky, ale podívaná, která se mu naskytlá při pohledu do zrcadla, ho vždy natolik upokojila, že se mohl bezstarostně oddat nezřízené vášni, kterou pocitoval vůči židovským a položidovským ženám. To byla jeho představa o důstojné pomstě.

„Utrhni si květ, je plný nektaru“ – mumlal si v duchu slova, která mu tenkrát šeptala Alice, a vzápětí při té vzpomínce zrudnul: taky že si utrl, a mirabile dictu: nektaru v něm bylo až až. Vyfoukl dým z cigarety a napadlo ho, že Vídeň snad netrpí takovým nedostatkem potravin jako Budapešť, kde Spolek přátel dětí postupně zabavuje veškeré cukrářské výrobky výhradně pro hladové děti dělníků. Křesťanský socialismus se v jeho představách čím dál více pojil s utápěním se v rozkoších, koho by to bylo napadlo, když se slavila korunovace Karla IV. Habsburského?! „Určitě mají i dorty!“ – zablesklo se mu v očích. „Sachr dort!“ – vzkřikl v něm blažený vnitřní hlas v předtuše budoucích slastí. A znovu mu vytanulo na mysli: „Utrhni si! Utrhni si!“

Ale proč o tom všem vlastně mluvím? Tam, kde je ve hře osud vlastního či jiných národů, není místo pro frivolní myšlenky. Vojenská situace je na pováženou, mrmlal si pro sebe praděda, ale ani tuhle informaci neměl z denního tisku: byla to odpověď telegrafisty, když se ho Ottó šeptem zeptal, z čeho rozbolela hlava Bélu Kuna.

Vojenská situace je na pováženou – takhle to říkal, nebo spíš šeptal, telegrafista. Rumuni jsou ante portas, rudoarmějci jeví čím dál menší zájem o boj dělnické třídy, jenž má osvobodit

světové veškerenstvo, a je více než pravděpodobné, že spásné sovětské jednotky se nedostaví vůbec nikdy (lépe řečeno: dorazí se značným zpožděním, teprve za pětadvacet let. Ted' ovšem nemá smysl na ně čekat). Soudruh Lenin nás zase jednou oblafl!

Přímo támhle, na reklamním sloupu naproti přítom Svoboda vede lid bojující na barikádách ke konečnému vítězství a elegantně přítom kyne vztyčeným ukazovákem: kupředu! Jen račte, já až po vás. Na levé paži přítom drží silné, životaschopné proletářské děcko, které se krmí z jejího prsu. Od půdy se již dávno odpoutala a v kterémkoli okamžiku může zarputile bojujícím rudoarmějcům přerůst přes hlavu. Nic moc ovšem neváží, tělnatá je sice pořádně, to ano, ale přece jen je to strážný anděl.

Seriál je připravován Českou kanceláří programu EU Culture ve spolupráci s Institutem umění – Divadelním ústavem a Zastoupením Evropské komise v ČR. O Ceně Evropské unie za literaturu se dozvíte více na www.euprizeliterature.eu, další úryvky laureátů jsou ke stažení na www.programculture.cz/cs/eulp.